

Redogörelse för samverkan i Tvååkersån

Regional samverkan inför prövning enligt den nationella planen för omprövning av vattenkraft

Prövningsgrupp Tvååkersån m.fl. 103/104_1

2021-12-21

Dnr 531-8763-21

Inledning

Enligt 11 kap. 27 § miljöbalken ska alla som bedriver en tillståndspliktig verksamhet för produktion av vattenkraftsel se till att verksamheten har moderna miljövillkor. Detta ska genomföras genom en nationell plan. Den nationella planen (NAP) ska se till att prövningarna ger största möjliga miljönytta samtidigt som man säkerställer en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel.

Enligt 42 a § i förordning om vattenverksamheter (1998:1388) ska länsstyrelsen i god tid innan det datum som ansökan ska lämnas in för prövning samverka kring det underlag som krävs för att säkerställa en effektiv prövning. Samverkan ska ske i den omfattning som länsstyrelsen bedömer vara lämplig med hänsyn till syftet med samverkan, antalet verksamheter som berörs, den eller de berörda prövningsgruppernas storlek och förutsättningarna i övrigt.

Länsstyrelsen har under samverkansprocessen genomfört tre platsbesök vid anläggningen, samt hållit ett övergripande digitalt möte med övriga intressenter. Länsstyrelsen har sammanställt en nulägesbeskrivning som sammanställer befintlig kunskap om avrinningsområdet. Länsstyrelsen har också sammanställt ett dokument med analys och förslag gällande åtgärder där Länsstyrelsen ger sin syn på behovet av miljöanpassningar för berörd verksamhet i prövningsgruppen. Verksamhetsutövaren kommit med förslag på miljöanpassningsåtgärder och Länsstyrelsen har analyserat troliga konsekvenser av förslaget. Båda dokumenten har skickats på remiss till verksamhetsutövare, intresseorganisationer och andra berörda myndigheter.

Tvååkersån är en av sex samverkansprocesser i Hallands län som inleddes under 2020 inför prövningar 2022, efter regeringens beslut den 25 juni 2020. Samverkan i Tvååkersån inleddes med platsbesök på anläggningarna i februari respektive maj 2021. Samverkan har genomförts under covid-19 pandemin, vilket har minskat möjligheten att hålla större möten.

Tvååkersån ingår i prövningsgrupp 103/104_1 och ska lämna in ansökan till prövning senast den 1 februari 2022.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Innehållsförteckning	2
Samverkan i prövningsområdet.....	3
Strömma kraftverk.....	3
Remiss av dokument.....	4
Sammanfattning av nulägesbeskrivning	5
Strömma kraftverk.....	6
Stegareds ramsåg och kraftstation	6
Kvarstående frågor	7
Bilaga 1 Nulägesbeskrivning för Tvååkersån	
Bilaga 2 Analys och förslag till miljöanpassningar av vattenkraften för Tvååkersån	
Bilaga 3 Remissyttranden	

Samverkan i prövningsområdet

Tvååkersån m.fl. är en prövningsgrupp som inkluderar vattendragen Nygårdsbäcken, Tvååkersån, Törlan och Ramsjö kanal som alla mynnar i havet. Samverkansprocessen och tillhörande dokument har avgränsats till Tvååkersån och dess biflöden då det är där NAP-anläggningarna är belägna. I prövningsområdet finns två NAP-anläggningar, Strömma kraftverk och Stegareds ramsåg och kraftverk.

Samverkan med verksamhetsutövarna har genomförts i form av platsbesök men också genom kontinuerlig kontakt via telefon och e-post.

Stegareds ramsåg och kraftstation

Ett första möte med verksamhetsutövaren hölls den 19 februari 2021. Vid mötet medverkade verksamhetsutövaren samt Länsstyrelsen. Mötets fokus var att gemensamt titta på anläggningen och att verksamhetsutövaren fick presentera sin verksamhet, samt från Länsstyrelsens sida att ge en kort introduktion till nationella planen och samverkansprocessen.

Ett andra platsbesök med verksamhetsutövaren gjordes den 5 oktober 2021 för att kulturmiljöhandläggare från Länsstyrelsen skulle ha möjlighet att se anläggningen. Vid platsbesöket redogjorde verksamhetsutövaren för uppkomsten samt bakgrunden av anläggningens olika delar.

Ett tredje möte hölls på plats den 28 oktober 2021. Vid mötet medverkade Länsstyrelsen, verksamhetsutövaren samt verksamhetsutövarens konsult. Verksamhetsutövaren har, tillsammans teknisk konsult berättat att planen är fortsatt drift av anläggningen och presenterat ett preliminärt förslag på miljöanpassning av anläggningen. Verksamhetsutövaren kommer att utveckla det presenterade förslaget. Förslaget och Länsstyrelsens synpunkter presenteras närmare i Analys och förslag till miljöanpassningar av vattenkraften.

Strömma kraftverk

Verksamhetsutövaren hade som önskemål att senarelägga platsbesöken på grund av pandemin så det första mötet hölls den 31 maj 2021. Vid mötet medverkade verksamhetsutövaren samt Länsstyrelsen. Mötets fokus var att gemensamt titta på anläggningen och att verksamhetsutövaren fick presentera sin verksamhet, samt från Länsstyrelsens sida att ge en kort introduktion till nationella planen och samverkansprocessen.

Ett platsbesök med verksamhetsutövaren gjordes också den 5 oktober 2021 för att kulturmiljöhandläggare från Länsstyrelsen skulle ha möjlighet att se anläggningen. Vid platsbesöket redogjorde verksamhetsutövaren för uppkomsten samt bakgrunden av anläggningens olika delar.

Det har varit svårt att upprätthålla en kontinuerlig dialog och samverkan med verksamhetsutövaren trots Länsstyrelsens återkommande påminnelser och uppmaningar. Någon samverkan i analysfasen har därmed inte kunnat genomföras och det har heller inte inkommit några förslag på miljöanpassningar av anläggningen. Länsstyrelsens synpunkter

presenteras närmare i Analys och förslag till miljöanpassningar av vattenkraften.

Verksamhetsutövarna fick ta del av ett första utkast av nulägesbeskrivningen i juli 2021. Verksamhetsutövarna har också fått ta del av remissen gällande Nulägesbeskrivning och Analys och förslag som skickades ut den 23 november 2021

Övriga intressenter har inkluderats i processen genom ett introducerande övergripande möte som Länsstyrelsen höll den 13 april 2021. Mötet var generellt för alla pågående prövningsgrupper och syftade till att ge en övergripande bild av hur Länsstyrelsen i Halland avser att arbeta med samverkan inför omprövningar för dessa prövningsgrupper.

Remiss av dokument

I samverkansprocessen för Tvååkersån har verksamhetsutövare, myndigheter, kommuner och intresseorganisationer fått möjlighet att delta genom att ges möjlighet att lämna yttranden på Nulägesbeskrivningen samt Analys- och förslagsdokumentet som skickades på remiss den 23 november 2021. Remisstiden har varit kort på grund av den pressade tidsplanen. De som remitterades var:

Verksamhetsutövare Stegareds Ramsåg och kraftstation	Varbergs kommun
Verksamhetsutövare Strömna kraftverk	VIVAB
Falkenbergs kommun	Varberg Energi
TURs vattenråd	Havs- och Vattenmyndigheten
Kammarkollegiet	Vattenkraftens miljöfond
Tvååkers Sport och Fiskevårdsförening	Tvååkers övre kanalbolag
Centralhalländska FVOF	Svensk vattenkraftförening
Hallands vattenkraftförening	Älvräddarna
Sportfiskarna	Naturskyddsföreningen
LRF (Lantbrukarnas Riksförbund)	Sveriges hembygdsförbund
Energimyndigheten	Hallands ornitologiska förening
Hallands Botaniska Förening	

Svar på remissen inkom från 5 instanser varav 1 meddelade att de avstod yttrande. Varbergs kommun har hört av sig och meddelat att de inte kan svara inom den angivna tidsramen. Resterande instanser har ej svarat på remissen. Svaren som inkom redovisas i bilaga 3 tillsammans med Länsstyrelsens kommentarer.

Sammanfattning av nulägesbeskrivning

Under samverkansprocessen har en nulägesbeskrivning sammanställts. Nulägesbeskrivningens syfte är att sammanfatta befintlig kunskap som kan underlätta verksamhetsutövarnas arbete med att ta fram en ansökan. Nulägesbeskrivningen sammanfattar de värden i avrinningsområdet som är viktiga att ta hänsyn till i arbetet med miljöanpassning av vattenkraften. Verksamhetsutövarna har bidragit med information om den egna verksamheten.

Tvååkersåns avrinningsområde ligger till största delen inom Varbergs kommun. En liten del ligger i Falkenbergs kommun. Nulägesbeskrivningen fokuserar endast på den del av provningsområdet som omfattar Tvååkersån med biflöden då det är där NAP-anläggningarna är belägna. I Tvååkersån finns två vattenkraftverk som producerar el idag, Strömma kraftverk och Stegareds ramsåg och kraftstation. Strömma kraftverk ligger i Tvååkersån nedströms sjöarna och Stegareds ramsåg och kraftstation ligger i Björkasjöbäcken i de övre delarna av avrinningsområdet.

Jordbruk dominerar markanvändningen i avrinningsområdet. Ån är i många delar rätad och rensad. De nedre delarna kallas även Tvååkers kanal på grund av de omfattande dikningar och rensningar som genomförts i ån.

Medelflödet vid Tvååkersåns mynning är 1,64 m³/s, i inloppet till Strömma damm är MLQ 0,19 m³/s och i Björkasjöbäcken där Stegareds ramsåg och kraftstation ligger är MLQ 0,01 m³/s.

Den ekologiska statusen för de flesta vattenförekomsterna i Tvååkersån är måttlig ekologisk status. Fem sjöar (Byasjön, Humsjön, Skärsjön, Stegasjön och Valasjön) med anslutande vattendrag har god ekologisk status.

En stor del av Tvååkersåns avrinningsområde är utpekad som nationellt värdefullt vatten. De övre delarna är av riksintresse för naturvården för Åkulla bokskogar med sin sjörikedom. Mynningen är utpekad för stora geologiska värden och kuststräckan hyser västkustens viktigaste rastlokaler för alla grupper av vadare. Delar av ån är även riksintresse för friluftsliv och kulturmiljö. Ett flertal naturreservat gränsar till sjöarna med biflöden. Sjöarna i Åkulla är även bedömda som nationellt värdefullt vatten ur naturvårdssynpunkt. Ån och sjöarna hyser flera viktiga arter att beakta som lax, havsöring, ål och havsnejonöga.

Totalt har sex arter som är rödlistade eller som omfattas av någon form av skydd, och som är känsliga för reglering eller vandringshinder, observerats i eller i anslutning till vattendrag i Tvååkersåns avrinningsområde sedan 1990. De fem arterna är lax, ål, havsnejonöga, storlom och utter.

Av de 23 arter som Havs- och vattenmyndigheten pekat ut som vandringsbenägna återfinns lax, öring, abborre, id, elritsa, nejonöga, gädda, gers, mört och ål i Tvååkersån.

Sammanfattning av Analys och förslag till miljöanpassningar av vattenkraften

Syftet med dokumentet Analys och förslag är att inför prövning i domstol analysera behovet av miljöanpassningar, redovisa de förslag på miljöanpassningar verksamhetsutövaren har tagit fram samt att ge Länsstyrelsens syn på föreslagna åtgärder och kvarstående frågor.

Vattenkraftsverksamheten har en stor påverkan i Tvååkersåns avrinningsområde genom att anläggningarna begränsar vandringsmöjligheterna för fisk. Båda anläggningarna utgör definitiva vandringshinder och konnektiviteten är bedömd till dålig status. Miljöanpassningar behöver genomföras vid båda anläggningarna för att uppnå miljö kvalitetsnormerna i och i anslutande vattenförekomster.

Strömma kraftverk

Strömma kraftverk utgör ett definitivt vandringshinder för alla arter och hindrar uppvandring till en stor del av avrinningsområdet. Vattendragssträckans ursprungliga passerbarhet för olika arter är oklar. Det finns dock inga uppgifter om att det funnits ett definitivt vandringshinder på platsen. Länsstyrelsen bedömer att referensförhållandet var att den ursprungliga strömsträckan varit passerbar åtminstone för lax, öring, ål och havsnejonöga. Det är möjligt att även svagsimmande arter har kunnat passera. Upp- och nedströmspassage ska utformas efter förekommande vandringsbenägna arter enligt referensförhållandet. En fiskväg på platsen ska konstrueras på ett sätt att lax, öring, havsnejonöga och ål obehindrat kan passera i både upp- och nedströms riktning.

Vid planering av miljöanpassningar behöver man ta hänsyn till de kulturhistoriska värden som finns vid anläggningen. Viktiga beståndsdelar är dammen, intagstuben, kraftverket, vattenutskovet, kvarnkanalen samt platsbildningen med bl a mjölnarbostad.

Eftersom verksamhetsutövaren ännu inte har presenterat några förslag finns inget underlag för Länsstyrelsen att ta ställning till. Länsstyrelsen förutsätter att verksamhetsutövaren inkommer med detaljerade förslag på miljöanpassningar i samband med att ansökan lämnas in.

Stegareds ramsåg och kraftstation

Stegareds ramsåg och kraftstation ligger i de övre delarna av provningsområdet. Anläggningen utgör ett definitivt vandringshinder för alla arter och hindrar upp- och nedströmsvandring till anslutande sjöar och vattendrag.

Sammanlagt bedömer Länsstyrelsen preliminärt att referensförhållandet på platsen var att starksimmande arter har kunnat passera obehindrat i upp- och nedströms riktning. Men det går inte att utesluta att även svagsimmande arter har vandrat mellan den nedströms belägna Stegasjön och Mjällsjön uppströms Stegareds ramsåg för lek, födosök och skydd.

Upp- och nedströmspassage ska utformas efter förekommande vandringsbenägna arter enligt referensförhållandet. Länsstyrelsen bedömer att en fiskväg på platsen ska konstrueras på ett sätt så att öring och ål obehindrat kan passera i både upp- och nedströms

riktning.

Lösningar ska utgå från bästa möjliga teknik (BMT). Hänsyn behöver också tas till kulturmiljön på platsen när åtgärder utformas. Hänsyn till kulturmiljön ingår som en del av den grundläggande miljöhänsynen i miljöbalken.

Verksamhetsutövaren har preliminärt föreslagit en lösning som i korthet innebär att ett naturligt omlöp planeras att anläggas i en befintlig naturfåra för att möjliggöra upp- och nedströmsvandring av fisk och annan biota samt ett låglutande fingaller som installeras innan inloppet till intagskanalen.

Länsstyrelsen bedömer att verksamhetsutövarens förslag på miljöanpassningar har potential att lösa konnektiviteten för öring och ål. Länsstyrelsen ser positivt på att använda sig av den befintliga vattenfåran (s.k. naturfåran) för att skapa fria vandringsvägar.

Verksamhetsutövaren har inte hittat dokumentation som stödjer att verksamheten har tillstånd sedan tidigare eller omfattas av urminnes hävd. Ett samråd har därför genomförts för att förbereda för tillståndsprövning av verksamheten.

Kvarstående frågor

Länsstyrelsen bedömer att verksamhetsutövarens förslag på miljöanpassningar har potential att lösa konnektiviteten vid Stegareds Ramsåg och kraftstation, men att finns en del kvarstående frågor att arbeta med. Vid diskussionerna har exempelvis omlöpets utformning inte varit så detaljerad att funktionen fullt ut kan bedömas, man har heller inte redogjort för vilken regleringspåverkan som finns vid Mjällsjön, villkor gällande detta har därför inte diskuterats. Man har valt en gallerlösning med relativt hög lutning, man behöver i sin ansökan tydligt motivera hur denna lösning säkerställer en god funktion. Det finns således frågor kvar som behöver hanteras i den ansökan som tas fram och i den kommande prövningsprocessen.

Vid Strömman damm finns ännu inget förslag på miljöanpassning. Anläggningen är komplex med många berörda intressen, en dialog runt lösningar är viktig. Länsstyrelsen är oroade över att verksamhetsutövaren vid Strömman kraftverk inte kommer hinna att inkomma med ansökan för prövning i tid och tycker det är olyckligt att processen inte kommit längre inom ramen för samverkan.

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Länsstyrelsen i Hallands län • Postadress: 301 86 Halmstad • Besöksadress: Slottsgatan 2
010- 224 30 00 • halland@lansstyrelsen.se • www.lansstyrelsen.se/halland